

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПИСЬМОВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ АДВОКАТУ

БЕРЗІН П.С. - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0003-4146-7910

БЕРЗІНА А.Б. - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри судової медицини та медичного права НМУ ім. О.О. Богомольця

ORCID: 0000-0002-9885-309X

УДК 343.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2024.2.21>

У статті досліджуються особливості здійснення письмового повідомлення про підозру адвокату. Акцентується увага на тому, що повідомлення особі про підозру є процесуальним рішенням, прийняття якого здатне суттєво вплинути на процесуальне становище особи, щодо якої прийнято це рішення.

На думку автора, особливий порядок кримінального провадження стосовно адвоката стосується, у тому числі, процесуальних особливостей повідомлення йому про підозру. Будь-які відхилення від вимог кримінального процесуального закону щодо прийняття такого процесуального рішення або ж наявність вад обґрунтування форми та змісту кримінального процесуального рішення, пов'язаного з повідомленням про підозру, є підставою визнання такого рішення необґрунтованим та таким, що тягне за собою відповідні процесуальні наслідки.

Аналізується специфіка повідомлення про підозру адвокату. Зазначається, що здійснення письмового повідомлення про підозру включає в себе таку сукупність процесуальних дій, як: а) прийняття рішення та підготовку підозри, яка включає в себе складення підозри (у разі, коли форма підозри письмова); б) вручення письмового повідомлення про підозру та повідомлення прав підозрюваного (їх роз'яснення за потреби); в) внесення слідчим або прокурором відомостей до ЄРДР (момент початку досудового розслідування згідно ч. 1 ст. 214 КПК України). Письмове повідомлення про підозру адвокату, як і іншим особам, визначеним у п. 1 ч. 1 ст. 480 КПК України,

передбачає погодження та подальше підписання такого процесуального документа лише Генеральним прокурором або його заступником. Вчинення таких дій іншим суб'єктом означає, що такий суб'єкт є неналежним, а процесуальні рішення та процесуальні дії в межах кримінального провадження можуть бути визнані неправомірними.

У статті досліджується питання того, чи можна адвокату повторно повідомити про підозру.

Ключові слова: адвокат, письмове повідомлення про підозру, кримінальне провадження, КПК України, процесуальне рішення.

Актуальність дослідження

Конституція України визначає, що незалежність адвокатури гарантується (ст. 131-2) [1]. Норми Конституції мають найвищу юридичну силу, усі інші нормативно-правові акти в державі повинні прийматись на основі Конституції та не суперечити їй. Загальне регулювання кримінально-процесуальних відносин здійснюється Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України). Завданням кримінального провадження згідно зі ст. 2 КПК України є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному

примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [2].

Повідомлення особі про підозру є процесуальним рішенням, прийняття якого здатне суттєво вплинути на процесуальне становище особи, щодо якої прийнято це рішення. У главі 37 КПК України визначається перелік осіб, щодо яких застосовується особливий порядок у кримінальному провадженні. До цих осіб належить адвокат. Особливий порядок кримінального провадження стосовно адвоката стосується, у тому числі, процесуальних особливостей повідомлення йому про підозру. Будь-які відхилення від вимог кримінального процесуального закону щодо прийняття такого процесуального рішення або ж наявність вад обґрунтування форми та змісту кримінального процесуального рішення, пов'язаного з повідомленням про підозру, є підставою визнання такого рішення необґрунтованим та таким, що тягне за собою відповідні процесуальні наслідки. Неподобними є приклади і в національній судовій практиці, і в практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), коли судді, оцінюючі допущені порушення у кримінальному провадженні на етапі досудового провадження, як істотні, констатують порушення принципу належної правової процедури, оскільки це може мати прямий вплив на дотримання принципу законності в кримінальному провадженні. Враховуючи це, проблеми повідомлення про підозру адвокату є такими, що потребують самостійного наукового осмислення.

Метою статті є визначення особливостей повідомлення про підозру адвокату з урахуванням дотримання правових гарантій його професійної діяльності в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень

Проблема забезпечення гарантій професійної діяльності адвоката у кримінальному провадженні була предметом розгляду Т.В. Варфоломєєвої, А.Б. Войнарович, В.О. Гринюка, Н.В. Глинської, В.В. Заборовського, О.В. Капліної, О.П. Кучинської,

Л.М. Лобойка, В.Т. Нора, М.А. Погорецького, О.Г. Яновської та деяких інших науковців. Однак, рівень дискусійності цього питання зумовлює актуальність подальших наукових досліджень у зазначеному напрямку.

Виклад основного матеріалу

Адвокатська професійна діяльність є незалежною та полягає у здійсненні захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту. Така діяльність є системоутворюючим чинником у механізмі забезпечення прав і свобод учасників кримінального провадження, а у випадку їх порушення – належного захисту. Тому визначені у законодавстві гарантії діяльності адвоката є елементом забезпечення виконання ним своїх професійних функцій, але не стосуються його “специфічних привілеїв” як учасника кримінального провадження. Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України “Про адвокатуру і адвокатську діяльність”, адвокат – це “фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом” [3]. Як зазначає В.В. Заборовський, адвокатська діяльність нерідко “протистоїть інтересам” працівників суду та правоохоронних органів, а отже, й вона потребує забезпечення належних умов її реалізації, зокрема, це стосується захисту адвоката від незаконного та необґрунтованого повідомлення про підозру [4, с. 141].

КПК України не містить визначення поняття “повідомлення про підозру”. У фаховій літературі повідомлення про підозру розглядається як одне із важливіших процесуальних рішень, де на підставі зібраних під час досудового розслідування доказів певна особа набуває статусу підозрюваного [5, с. 460]. Як обґрунтовано зазначають М.А. Погорецький та В.О. Гринюк, у теорії кримінального процесу та у правозастосовній практиці слід чітко розмежовувати: а) підозру як припущення про вчинення особою кримінально караного діяння; б) письмове повідомлення про підозру як процесуальне рішення; в) повідомлення про підозру як комплекс процесуальних дій, який включає в себе складан-

ня та вручення повідомлення про підозру, роз'яснення процесуальних прав підозрюваного, суті підозри, внесення відповідних відомостей до ЄРДР [6, с. 63].

Повідомлення про підозру адвокату має певну специфіку. Загальні правила повідомлення про підозру визначаються статтями 276-279 КПК України. Згідно з ч. 2 ст. 276 КПК України особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються главою 37 КПК України. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України, письмове повідомлення про підозру адвокату здійснюється Генеральним прокурором, його заступником, керівником регіональної прокуратури в межах його повноважень [2]. Схожа норма міститься й у Законі України "Про адвокатуру і адвокатську діяльність", згідно з п. 13 ч. 1 ст. 23 якого повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене лише Генеральним прокурором, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя [3].

Крім цього, специфіка повідомлення про підозру адвокату пов'язана з публічно-правовим характером діяльності адвоката, а також гарантії такої його діяльності, які визначені в ст. 23 Закону України "Про адвокатуру і адвокатську діяльність" та набувають для адвоката значення засобів захисту його діяльності від необґрунтованого впливу (у тому числі такого впливу, що пов'язується з притягненням до кримінальної відповідальності).

У ч. 1 ст. 481 КПК України передбачається: "Письмове повідомлення про підозру здійснюється ... адвокату ... Генеральним прокурором, його заступником, керівником обласної прокуратури в межах його повноважень" [2]. Закріплення цього положення у ч. 1 ст. 481 КПК України є своєрідною правовою гарантією, що забезпечує реалізацію принципу змагальності в кримінальному провадженні, що "передбачає свободу сторін у висловленні своїх заперечень, у тому числі щодо допустимості тих чи інших доказів" [7]. Адже викладення підозри саме в письмовому вигляді забезпечує підозрюваному реалізацію свого пра-

ва на захист, а для слідчого та прокурора встановлює межі їх обвинувальної функції в кримінальному провадженні. Тому формально-визначений момент у змісті повідомлення про підозру є важливим елементом процедури повідомлення про підозру, яка має враховуватись при перевірці належними суб'єктами підстав вручення письмового повідомлення про підозру.

Процедура вручення письмового повідомлення про підозру визначена в ст. 278 КПК України. Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень (ч. 1 ст. 278 КПК України). Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше 24 годин з моменту її затримання (ч. 2 ст. 278 КПК України). Якщо впродовж цього строку письмове повідомлення про підозру особі не вручене, то вона підлягає негайному звільненню (ч. 3 цієї статті КПК України).

У ч. 2 ст. 481 КПК України зазначено, що Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора), його заступник, керівник обласної прокуратури може доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру особам, визначеним ч. 1 ст. 481 КПК України у порядку, передбаченому ч. 1, 2 ст. 278 КПК України. Відтак, постає питання про наявність в такого "іншого прокурора" правомочностей здійснювати повідомлення про підозру адвокату, а також про те, що саме слід розуміти під формулюваннями "письмове повідомлення про підозру здійснюється" та "здійснити письмове повідомлення про підозру", використаними відповідно у ч. 1 та ч. 2 ст. 481 КПК України. Окремого з'ясування потребують особливості співвідношення у ч. 2 ст. 481 КПК України формулювання "здійснити письмове повідомлення про підозру" та формулювання "доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру", а також "вручення письмового повідомлення про підозру" (ст. 278 КПК України) та формулювання "повідомити підозрюваному його права" (ч. 2 ст. 276 КПК України), "повідомлення про права" (ч. 3 ст. 276 КПК Укра-

їни), “права підозрюваного” (п. 7 ч. 1 ст. 277 КПК України).

Про “здійснення повідомлення про підозру”. Оскільки в чинному КПК України не розкривається зміст терміна “здійснення повідомлення про підозру”, то на теоретичному рівні має місце різне доктринальне тлумачення положень ст. 481 КПК України, що стосуються передусім суб’єкта (суб’єктів) складання, підписання та вручення повідомлення про підозру окремим категоріям осіб [6, с. 61]. О.В. Капліна пропонує під здійсненням повідомлення про підозру розглядати процесуальну діяльність, зміст якої полягає у складанні слідчим або прокурором письмового повідомлення про підозру та його врученні особі відповідно до ст. 276–279 КПК України [8, с. 241]. Відповідно до іншої позиції поняття “здійснення повідомлення про підозру” позначає процесуальну дію [9, с. 603] та етап судового розслідування [10, с. 344].

У рішенні Національної асоціації адвокатів України “Про затвердження роз’яснення пункту 13 частини першої статті 23 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” від 23.09.2017 р. № 222 визначено, що статус адвоката відносить особу до окремої категорії осіб, стосовно яких існує спеціальний порядок кримінального провадження. Зміст поняття “здійснення повідомлення про підозру” пов’язується “у тому числі і з обов’язковим елементом процесуальної дії – “врученням”, яке повинно відбуватися в день його складання, слідчим або прокурором, а у випадках неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. Термін “здійснюється” у контексті гарантій адвокатської діяльності в обов’язковому порядку включає в себе підписання повідомлення про підозру, вручення повідомлення про підозру та роз’яснення процесуальних прав підозрюваному [11].

Доволі неоднозначною з приводу розуміння поняття здійснення повідомлення про підозру є також судова практика [6, с. 61]. Так, у постанові Великої Палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) в справі № 536/2475/14-к (провадження № 13-34к19)

від 11.12.2019 р. правова позиція Верховного Суду стосовно вручення підозри особам, до яких застосовується особливий порядок кримінального провадження, наступна. Як сукупність ряду послідовних процесуальних дій, які охоплюють собою окремі етапи, ВП ВС вважає, що процедура здійснення повідомлення про підозру включає такі етапи:

1) етап **прийняття рішення** щодо необхідності здійснення особі повідомлення про підозру, який передбачає перевірку підстав здійснення такого повідомлення згідно з частиною першою статті 276 КПК України, дотримання процесуальних гарантій під час проведення тих чи інших слідчих або оперативно-розшукових дій або застосування запобіжних заходів, які вчинялись до моменту здійснення такого повідомлення. На цьому етапі відбувається *формування волевиявлення уповноваженої посадової особи* (слідчого або прокурора) про необхідність здійснення повідомлення про підозру. Потрібно також зауважити, що законодавство передбачає можливість (у разі необхідності) зміни волевиявлення щодо здійснення повідомлення про підозру у формі зміни раніше повідомленої або ж повідомлення нової підозри в порядку, визначеному статтею 279 КПК України;

2) етап **об’єктивації/вираження сформованого внутрішнього волевиявлення** уповноваженої посадової особи щодо прийнятого рішення в зовнішню форму шляхом *складання тексту повідомлення про підозру* відповідно до вимог, передбачених статтею 277 КПК України, та його *підписання*;

3) етап **доведення інформації до відома адресата**, щодо якого прийняте рішення про повідомлення про підозру, шляхом безпосереднього *вручення його тексту особі* згідно зі статтею 278 КПК України. На цьому етапі відбувається також *повідомлення прав підозрюваному*, а в разі якщо підозрюваний висловить відповідне прохання, то йому зобов’язані *детально роз’яснити кожне із зазначених прав* (частина третя статті 276 КПК України) [12]. Такі дії повинні здійснюватися із додержанням вимог кримінального процесуального закону.

Суб'єкт пред'явлення особі підозри повинен бути компетентним на вчинення такої дії та бути уповноваженим державою. На це прямо вказують положення п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України про здійснення письмового повідомлення про підозру адвокату "Генеральним прокурором, його заступником, керівником обласної прокуратури в межах його повноважень" [2]. Вказівка у п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України на "**межі повноважень**" суб'єктів, які здійснюють письмове повідомлення про підозру адвокату, є обов'язковим нормативним орієнтиром для висновку про те, що здійснення письмового повідомлення про підозру адвокату має включатись у межі повноважень названих у п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України суб'єктів.

У зазначеній постанові ВП ВС від 11.12.2019 р. зазначається, що "складання та підписання повідомлення про підозру тільки Генеральним прокурором або його заступником як прокурорами, які уповноважені здійснювати повідомлення у цій категорії справ відповідно до вимог пунктів 1 та 8 частини першої статті 277 КПК України, а також реалізацію (за необхідності) ними повноважень щодо повідомлення нової або зміни раніше повідомленої підозри судді як у порядку, визначеному статтею 279 КПК України, є **виключною компетенцією** Генерального прокурора та/або його заступника" [12]. Враховуючи, що у перелік, передбачений п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України, включене, наведену вище правову позицію названої постанови ВП ВС від 11.12.2019 р., можна обґрунтовано поширити лише на таке письмове здійснення повідомлення про підозру адвокату, яке перебуває в межах виключної компетенції Генерального прокурора або його заступника.

Практика ЄСПЛ також виходить із того, що повідомлення про підозру має здійснюватися компетентним суб'єктом. Наприклад, у справі "Екле проти Федеративної Республіки Німеччини" від 15.07.1982 р. ЄСПЛ виходив із того, що кримінальним обвинуваченням є офіційне повідомленням особи компетентним органом про те, що вона підозрюється у вчиненні кримінально-

го злочину [13]. У справі "Ноймастер проти Австрії" від 27.06.1986 р. ЄСПЛ наголошував саме на офіційному повідомленні особи про те, що проти неї порушено кримінальне провадження [14]. У справі "Девеер проти Бельгії" від 27.02.1980 р. ЄСПЛ зазначив, що "для цілей ч. 1 ст. 6 Конвенції "звинувачення" може бути визначене як офіційне повідомлення, надане індивіду компетентним суб'єктом про те, що така особа підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення" (п. 46) [15].

Компетентність уповноваженого суб'єкта є складовою належної правової процедури. Відсутність же належної правової процедури може мати своїм наслідком "нівелювання завдань кримінального провадження" (постанова Касаційного Кримінального Суду у складі Верховного Суду від 25.11.2020 р. у справі № 627/927/19 (провадження № 51-3752км20)) [16]. А як зазначається в рішенні Конституційного Суду України від 20 жовтня 2011 р. № 12-рп/2011 у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої ст. 62 Конституції України, обвинувачення у вчиненні злочину не може бути обґрунтоване фактичними даними, одержаними в незаконний спосіб, а саме не уповноваженою на те особою [17].

Отже, **належними (уповноваженими) суб'єктами** здійснення повідомлення про підозру адвокату є саме ті особи, яких законодавець визначив у п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України як таких, що наділені належним "набором" повноважень, які реалізуються в межах всіх етапів процедури здійснення повідомлення про підозру (див. вище), а саме: Генеральний прокурор, його заступник, керівник обласної прокуратури в межах його повноважень.

Тому "передоручення" цього обов'язку, тобто усього комплексу дій, які охоплюються поняттям "*здійснення повідомлення про підозру*", іншим особам є порушенням законодавчо визначених гарантій професійної діяльності адвоката (зокрема, у тій їх частині, що стосуються наявності належних суб'єктів здійснення повідомлення про підозру, тобто з відповідним "набором"

повноважень, які забезпечують виконання процедури здійснення повідомлення про підозру на всіх її етапах. Відтак, будь-яка інша особа не наділена таким “набором” повноважень і є некомпетентною у процедурі здійснення повідомлення про підозру як цілісній, що здійснюється на названих вище етапах. Іншими словами, некомпетентною слід вважати будь-яку “іншу” особу, у якій відсутній відповідний “набір” повноважень у межах всіх етапів процедури здійснення повідомлення про підозру або її повноваження стосуються якогось одного із цих етапів. Причому форма такого повідомлення про підозру адвокату є лише письмовою (на підставі ч. 1 ст. 481 КПК України).

З огляду на наведене вище, використане у ч. 1 ст. 481 КПК України формулювання **“письмове повідомлення про підозру здійснюється”** слід розуміти як таке, що включає в себе певну сукупність процесуальних дій: 1) прийняття рішення та підготовку підозри, яка включає в себе складення підозри (у випадку, якщо форма підозри письмова); 2) вручення письмового повідомлення про підозру та повідомлення прав підозрюваного (їх роз’яснення за потреби); 3) внесення слідчим або прокурором відомостей до ЄРДР (момент початку досудового розслідування згідно ч. 1 ст. 214 КПК України). До ЄРДР вноситься інформація про дату та час повідомлення про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність (здійснюється невідкладно після вручення особі повідомлення про підозру). Такий комплекс дій пропонується визначати як “здійснення повідомлення про підозру”. Певною ілюстрацією у цьому плані можна вважати Окрему думку (спільну) суддів ВП ВС на постанову ВП від 19.12.2019 р. у справі № 9901/610/18 (провадження № 11-73аі19), у якій звертається увага на таке: “Законодавець на нормативному рівні щодо процесуального порядку повідомлення про підозру вживає терміни “складання”, “вручення” та “здійснення” повідомлення про підозру. Письмове по-

відомлення про підозру не може набути в процесуальному аспекті якості дійсності, реальності тільки внаслідок створення, складання та погодження його певними уповноваженими суб’єктами кримінального процесу. Сам факт складання письмового тексту повідомлення про підозру без його безпосереднього вручення відповідною особою не може бути розцінений як виконання нею всього комплексу дій, що охоплюють поняття “здійснити повідомлення про підозру” [18].

Виходячи з правової позиції ВП ВС, відображеній у постанові від 11.12.2019 р. (справа № 536/2475/14-к), саме визначення правової природи дій, пов’язаних із “здійсненням повідомлення про підозру” та встановленням суб’єктів, уповноважених на їх вчинення, має значення для формулювання висновку про те, на якому (яких) із етапів здійснення повідомлення про підозру об’єктивуються гарантії для досягнення завдань кримінального провадження. Недотримання порядку, наведеного ВП ВС у названій постанові від 11.12.2019 р. (справа № 536/2475/14-к) або хоча б одного з його етапів, є таким, що порушує процедуру, передбачену КПК України стосовно вручення особі підозри, і означає, що вручення підозри з порушенням такого порядку є незаконним. З огляду на це обґрунтовано слід вважати позицію, що “здійснення повідомлення про підозру ... неналежним суб’єктом має правові наслідки – така особа не вважається притягнутою до кримінальної відповідальності” [6, с. 65-66].

Про можливість “доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру особам” (ч. 2 ст. 481 КПК України). Значення правової позиції ВП ВС, сформульованої у постанові від 11.12.2019 р. (справа № 536/2475/14-к), для розуміння положень ч. 2 ст. 481 КПК України полягає у тому, що Генеральний прокурор або його заступник можуть **доручити вручення** прийнятого (складеного) та підписаного ними повідомлення про підозру лише суб’єкту, уповноваженому здійснювати процесуальні дії в конкретному кримінальному провадженні. Тобто ВП ВС встановлює імперативне правило про

те, що письмове повідомлення про підозру адвокату, як й іншим особам, визначеним у п. 1 ч. 1 ст. 480 КПК України, передбачає **погодження** та подальше **підписання** такого процесуального акту лише Генеральним прокурором або його заступником. Вчинення таких дій іншим суб'єктом означає, що такий суб'єкт є неналежним, і так само неналежною слід вважати процедуру здійснення повідомлення про підозру. Недотримання належної процедури здійснення повідомлення про підозру тягне процесуальні наслідки – особа (адвокат), повідомлення якої про підозру здійснював такий неналежний суб'єкт, “не вважається притягнутою до кримінальної відповідальності” [6, с. 65-66], а відповідні процесуальні рішення та процесуальні дії в межах кримінального провадження можуть бути визнані неправомірними.

Наведене вище прямо стосується відповіді на питання про те, *чи можна адвокату повторно повідомити про підозру?* За загальним правилом, передбаченим у ч. 4 ст. 218 КПК України, на початку розслідування слідчий перевіряє наявність уже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення. Це означає, що здійснення подвійного досудового розслідування щодо одного й того ж кримінального правопорушення заборонено. Водночас в КПК України передбачена “зміна повідомлення про підозру” (ст. 279 КПК України), коли “під час досудового розслідування після повідомлення особі про підозру можуть бути отримані нові фактичні дані, які тягнуть необхідність змінити повідомлення про підозру. Може бути також дана інша оцінка вже відомим доказам, які мають у матеріалах досудового провадження. Зміна повідомлення про підозру полягає у: а) непідтвердженні частини повідомлення про підозру; б) доповненні повідомлення; в) зміні правової кваліфікації кримінального правопорушення” [5, с. 463].

Важливо, що при зміні чи доповненні повідомлення про підозру нове повідомлення про підозру “має бути узагальненим і складатися не в доповнення до попередніх повідомлень, а замість раніше

складених повідомлень про підозру. У цьому випадку раніше складене повідомлення про підозру, яке повинно залишатися в матеріалах кримінального провадження, **втрачає силу**. Такий порядок дозволить підозрюваному більш повно реалізувати своє право на захист” [5, с. 463]. Отже, одночасно у кримінальному провадженні щодо однієї особи чинною (дійсною) може бути лише одне повідомлення про підозру. Н.В. Глинська слушно зазначає, що не всі кримінальні процесуальні рішення, що приймаються під час кримінальної процесуальної діяльності, повністю відповідають вимогам щодо їх якості. Нерідко окремі з них ухвалюються з певними відхиленнями від різних норм (закону, логіки чи норм моралі), внаслідок чого вони можуть бути визнані *недосконалими* чи *дефектними* за своєю формою та/або змістом, оскільки містять певні дефекти, недоліки [19, с. 12]

Відповідно до абз. 2 ч. 2 ст. 305 КПК України, “слідчий, дізнавач чи прокурор можуть самостійно скасувати рішення, передбачені пунктами 1, 2, 5 і 6 частини першої статті 303 цього Кодексу, припинити дію чи бездіяльність, які оскаржуються, що тягне за собою закриття провадження за скаргою. Прокурор може самостійно скасувати рішення, що передбачене пунктами 3 та 10 частини першої статті 303 цього Кодексу і оскаржується в порядку, передбаченому частиною шостою статті 284 цього Кодексу, що тягне за собою закриття провадження за скаргою» [2]. Згідно з ч. 2 ст. 36 КПК України, прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідування [2]. З цього приводу в літературі зазначається, що прокурор, здійснюючи процесуальне керівництво на початковому етапі досудового розслідування, повинен перевірити наявність приводів та підстав для початку досудового розслідування [20, с. 97]. Досліджуючи питання здійснення прокурором процесуального керівництва на початковому етапі досудового розслідування, В.О. Гринюк та К.М. Христенко обґрунтовано роблять висновок, що діяльність прокурора на початковому етапі до-

судового розслідування також спрямована на забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування [21, с. 21-22]. Причому часові межі початкового етапу досудового розслідування закінчуються із здійсненням повідомлення особі про підозру, з моменту якого в прокурора є докази щодо причетності особи до вчиненого кримінального правопорушення [21, с. 21-22]. Процесуальне рішення має бути якісним та прийнятним з урахуванням принципу розумності строків у кримінальному провадженні (ст. 28 КПК України). ЄСПЛ у справі “Космат та інші проти України” від 15.01.2015 р. визначив, що “ефективність розслідування включає вимоги щодо оперативності та розумної швидкості. Навіть якщо існують перешкоди або труднощі, які перешкоджають прогресу розслідування в конкретній ситуації, оперативне реагування національних органів влади є надзвичайно важливим для підтримання громадської віри в їхню відданість принципам верховенства права та їхню здатність запобігати проявам сприяння незаконним діям або терпимості до них” [22]. Відтак, у разі встановлення факту повідомлення про підозру особі, яка має спеціальний статус адвоката, що виразилось у неналежному відповідно до ст. 481 КПК України суб’єкті складання такої підозри, прокурор має скасувати таку підозру своїм процесуальним рішенням.

Висновки

1. Здійснення письмового повідомлення про підозру включає в себе таку сукупність процесуальних дій, як: а) прийняття рішення та підготовку підозри, у тому числі складання підозри (у разі, коли форма підозри письмова); б) вручення письмового повідомлення про підозру та повідомлення прав підозрюваного (їх роз’яснення за потреби); в) внесення слідчим або прокурором відомостей до ЄРДР (момент початку досудового розслідування згідно ч. 1 ст. 214 КПК України).

2. Письмове повідомлення про підозру адвокату, як і іншим особам, визна-

ченим у п. 1 ч. 1 ст. 480 КПК України, передбачає погодження та подальше підписання такого процесуального документа лише Генеральним прокурором або його заступником. Вчинення таких дій іншим суб’єктом означає, що такий суб’єкт є неналежним, а процесуальні рішення та процесуальні дії в межах кримінального провадження можуть бути визнані неправомірними.

3. Зміна повідомлення про підозру можлива шляхом пред’явлення нової підозри або зміни раніше повідомленої підозри. У першому випадку йдеться про повторне складання повідомлення про підозру, у зв’язку із наявними в повідомленні про підозру помилками (вадами). Тобто попереднє рішення про пред’явлення підозри потребує скасування. Лише в такому випадку допустимо повторно пред’являти особі підозру у вчиненні одного і того самого кримінального правопорушення в одному й тому ж кримінальному провадженні. В іншому випадку йдеться про встановлення нових істотних даних, що впливає (спроможне впливати) на зміст кримінального обвинувачення, сформованого в повідомленні про підозру. Скасування повідомлення про підозру тут не відбувається, змінюється лише зміст підозри.

4. У разі, коли повідомлення про підозру адвокату здійснюється неналежним суб’єктом, то складання, повторне підписання і вручення йому нової підозри уповноваженим суб’єктом можливе лише за умови скасування попереднього повідомлення про підозру. Якщо ж таке скасування відсутнє, то повторне повідомлення про підозру адвокату належним суб’єктом за умови ідентичності таких повідомлень про підозру може визнаватись порушенням вимог КПК України.

Література

1. Конституція України : Конституція від 28 черв. 1996 Р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/print>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
4. Заборовський В.В. Правова природа гарантій, що пов'язані з кримінальним переслідуванням адвоката. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2017. 47(3). С. 141-144.
5. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
6. Погорецький М.А., Гринюк В.О. Повідомлення судді про підозру: проблемні питання правового регулювання, теорії та практики. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 2. С. 58-71.
7. Нєнов Д. Останні тренди судової практики в кримінальній юстиції: ТОП-6 рішень ВС. *Юридична газета*. 2020 (27 квітня). № 8 (714). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/ostanni-trendi-sudovoyi-praktiki-v-kriminalniy-yusticiyi-top6-rishen-vs.html>
8. Капліна О.В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 238-242.
9. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. К.: Юстініан, 2012. 1224 с.
10. Кримінальний процес : підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін. ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліною, О.Г. Шило. – Х. : Право, 2013. 824 с.
11. Про затвердження роз'яснення пункту 13 частини першої статті 23 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" : рішення Національної асоціації адвокатів України Ради адвокатів України від 23.09.2017 р. № 222. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS35364>
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду в справі № 536/2475/14-к (провадження № 13-34кс19) від 11.12.2019 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86365236>
13. Case of Eckle v. Germany (Application No 8130/78): Judgment of the European Court of Human rights 15.07.1982. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{«itemid»:\[«001-57476»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{«itemid»:[«001-57476»]})
14. Case of Neumeister v. Austria (Application No 1936/63): Judgment of the European Court of Human rights 27.06.1986. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{«itemid»:\[«001-57544»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{«itemid»:[«001-57544»]})
15. Case of Deweer v. Belgium (Application No 6903/75): Judgment of the European Court of Human rights 27.02.1980. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{«itemid»:\[«001-57469»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{«itemid»:[«001-57469»]})
16. Постанова Касаційного Кримінального Суду у складі Верховного Суду від 25.11.2020 р. у справі № 627/927/19 (провадження № 51-3752км20). URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=93171491&red=100003d2cad3a22c4214fe13d0dc08ef83a689&d=5>
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої ст. 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 р. № 12-рп/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11#Text>
18. Окрема думка (спільна) суддів Великої Палати Верховного Суду Прокопенка О. Б., Бакуліної С. В., Британчука В. В., Власова Ю. Л., Лященко Н. П., Яновської О. Г. на постанову від 19 грудня 2019 року у справі № 9901/610/18 (провадження № 11-7заі19). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87424263>
19. Глинська Н.В. Градація якості кримінальних процесуальних рішень: теорія та практика. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 11-18.
20. Погорецький М.А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93-103.
21. Гринюк В.О., Христенко К.М. Здійснення прокурором процесуального керівництва на початковому етапі досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 2. С. 15-26.

22. Case of *Kosmata v. Ukraine*. Application No 10558/11 and 28218/11): Judgment of the European Court of Human rights 15.01.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%3A%5B%5C%22001-170566%5C%22%5D%7D>}}

Berzin P.
Doctor of legal science, professor;
Professor of the Department of Criminal and
Legal Policy and Criminal Law
of the Educational and Scientific Institute of
Law
of Taras Shevchenko Kyiv National University
ORCID ID: 0000-0003-4146-7910

Berzina A.
Candidate of legal sciences, associate professor;
Associate Professor of the Department of
Forensic Medicine
and medical law of Bogomolets NMU
ORCID: 0000-0002-9885-309X

ABOUT THE ASPECTS OF MAKING A WRITTEN NOTICE OF SUSPICION TO THE LAWYER

The article examines the aspects of making a written notice of suspicion to a lawyer. Attention is focused on the fact that notifying a person of suspicion is a procedural decision, the adoption of which can significantly affect the procedural position of the person in respect of whom this decision was made.

In the author's opinion, the special procedure of criminal proceedings against a lawyer includes the procedural features of notifying him of suspicion. Any deviations from the requirements of the criminal procedural law regarding the adoption of such a procedural decision, or the presence

of defects in the justification of the form and content of the criminal procedural decision related to the notice of suspicion, is the basis for recognizing such a decision as unfounded and as such, which entails appropriate procedural consequences.

The specifics of the notice of suspicion to the lawyer are analyzed. It is noted that the implementation of a written notice of suspicion includes such a set of procedural actions as: a) decision-making and preparation of the suspicion, which includes drawing up the suspicion (in the case when the form of the suspicion is in writing); b) delivery of a written notice of suspicion and notification of the suspect's rights (their clarification if necessary); c) entry of information by the investigator or prosecutor into the Unified Register of Pre-Trial Investigations (the moment of the start of the pre-trial investigation in accordance with Part 1 of Art. 214 of the Criminal Procedure Code of Ukraine). A written notice of suspicion to the lawyer, as well as to other persons specified in Paragraph 1, Part 1 of Art. 480 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, provides for the approval and subsequent signing of such a procedural document only by the Prosecutor General or his deputy. Taking such actions by another subject means that such subject is improper, and procedural decisions and procedural actions within the framework of criminal proceedings may be recognized as illegal.

The article examines the question of whether a lawyer can be re-notified of a suspicion.

Keywords: lawyer, written notice of suspicion, criminal proceedings, Criminal Procedure Code of *Ukraine*, *procedural decision*.